

документації при виконанні відповідних судових будівельно-технічних експертиз.

Список бібліографічних посилань

1. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17> (дата звернення: 26.04.2020).

2. ДСТУ 8855:2019 «Будівлі та споруди. Визначення класу наслідків (відповідальності)» // Державні будівельні норми України : сайт. URL: https://dbn.co.ua/load/normativy/dstu/8855_viznachennja_klasu_naslidkiv/5-1-0-1851 (дата звернення: 26.04.2020).

3. ДСТУ-Н В.1.2-16:2013 «Визначення класу наслідків (відповідальності) та категорії складності об'єктів будівництва» // Державні будівельні норми України : сайт. URL: <https://dbn.co.ua/load/normativy/dstu/5-1-0-1032> (дата звернення: 26.04.2020).

4. ДБН В.1.2-14:2018 «Система забезпечення надійності та безпеки будівельних об'єктів» // Державні будівельні норми України : сайт. URL: https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/dbn_v_1_2_14/1-1-0-1826 (дата звернення: 26.04.2020).

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення містобудівної діяльності : Закон України від 17.01.2017 № 1817-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1817-19> (дата звернення: 26.04.2020).

6. ДБН А.2.2-3-2014 «Склад та зміст проектної документації на будівництво». Київ, 2014. 36 с. URL: http://www.afo.com.ua/doc/DBN_A.2.2-3-2014.pdf (дата звернення: 26.04.2020).

Одержано 28.04.2020

УДК 349.2

Людмила Геннадіївна Погорєлова,

*аспірантка Науково-дослідного інституту
публічного права*

Науковий керівник:

Євген Юрійович Подорожній,
*професор Харківського національного
університету внутрішніх справ.*

МІСЦЕ ПРАВА НА БЕЗПЕЧНУ ПРАЦЮ В СИСТЕМІ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

Актуальність аналізу питань реалізації конституційних прав громадян на працю, на належні, здорові, гігієнічні та безпечні умови праці, які кореспондуються з обов'язком держави забезпечити безпечність технологічних процесів та створити належні умови праці для працюючих у процесі їх трудової діяльності, особливо зростає в умовах науково-технічного прогресу. Задля запобігання випадкам професійного травматизму, професійних захворювань, аварій та надзвичайних ситуацій під час виробничого процесу, на нашу думку, доцільним є дослідження проблематики реалізації конституційного права на безпечну працю, яке є одним з основних конституційних прав у сфері праці.

Право на працю виступає свого роду фундаментом, на якому ґрунтуються всі інші права та свободи людини у сфері праці. Саме тому право на працю є невід'ємним правом людини, а держава зі свого боку має всіляко сприяти реалізації цього права, створюючи для цього сприятливі умови.

Право на працю – є одним із пріоритетних соціальних прав людини та громадянина, закріплених у Конституції України [1]. Кожен має право на працю, що включає в себе можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується [1, ст. 43]. У Конституції містяться такі принципи положення, що стосуються здійснення права на працю: а) кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, що не нижча від визначеної законом; б) використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах забороняється; в) громадянам гарантується захист від незаконного звільнення; г) право на своєчасне одержання винагороди за працю захищається законом [2, с. 120]. Ці норми базуються на

загальновизнаних міжнародних стандартах. Так, згідно зі ст. 16 Конвенції Міжнародної організації праці № 155 «Про безпеку та гігієну праці та виробниче середовище» [3] роботодавці повинні забезпечувати наскільки це обґрунтовано та практично здійснено, щоб робочі місця, механізми, обладнання та процеси, які перебувають під їхнім контролем, були безпечними і не загрожували здоров'ю [3, ст. 16].

Серед соціально-економічних прав існує одне, наявність якого уможлиблює існування всіх інших, – право на працю. Саме воно визнається головним і визначальним у системі прав, закріплених за членами суспільства. Зміст права на працю розкривається через систему конституційних положень, у яких закріплені: свобода вибору праці; заборона примусової праці; право на належні, безпечні і здорові умови праці; та ін. Право на працю – це категорія, що відбиває особистісний підхід до вивчення правового становища громадян у сфері праці. Вона дозволяє краще зрозуміти необхідність удосконалення законодавства саме з погляду належного, тобто життєвої важливості, значимості права на працю для людини. <...> Право людини на працю є категорією юридичного порядку, що відбиває людську потребу в праці, що існує як у формах ідей, вимог людини до суспільства й держави, так і у формі законодавчо закріплених можливостей із задоволення цієї потреби [4, с. 24]. Одним із пріоритетних напрямків державної політики є реалізація конституційного права працівників на охорону їх життя і здоров'я у процесі трудової діяльності, на належні, безпечні і здорові умови праці, врегулювання відносин між роботодавцем і працівником з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища.

Так, Конституція України, проголосивши людину, її життя і здоров'я найвищою соціальною цінністю, повинна виступати гарантом реалізації цього права й забезпечувати адекватну сучасним умовам нормативно-правову базу регулювання охорони праці. І хоча питання умов праці стосується головним чином працівників і роботодавців, воно стосується також державної влади й суспільства в цілому, оскільки життя, здоров'я й безпека праці є цінностями, передбаченими Основним Законом країни. Частково це положення реалізовується шляхом нормативного регулювання відносин, спрямованих на забезпечення права на належні, безпечні і здорові умови праці [5, с. 97 - 98].

Право є мертвим, якщо воно не реалізується в житті. Тому необхідні гарантії з боку держави і відповідні механізми для його реалізації, а відтак заходи охорони і захисту від будь-яких проявів порушень. Права працівників на безпечні і здорові умови праці, захист їхнього життя і здоров'я належить до основоположних прав людини, що відповідає Загальній декларації прав людини, Міжнародному пакту про економічні, соціальні і культурні права, Статуту Всесвітньої організації охорони здоров'я тощо. Гарантією виконання цих зобов'язань повинно бути не тільки нормативне закріплення державного управління охороною праці, державний нагляд і контроль за дотриманням охорони праці, але й нормативне закріплення і, як наслідок цього, забезпечення реалізації права на працю працездатних осіб, громадян, з відповідними умовами, що випливають із цього права – забезпечення достойного життя громадян [6, с. 85-86]. Дотримання конституційних прав громадян на належні, безпечні і здорові умови праці – провідний принцип державної політики щодо охорони праці. Ним керується весь цивілізований світ, його закладено в найважливіших конвенціях МОП, членом якої є Україна. Важливим механізмом реалізації конституційних прав громадян на зазначені умови праці є доведення до роботодавця законодавчих вимог, норм і правил з охорони праці, робота з громадськими організаціями, поширення інформації і пропаганда безпечних умов праці [5, с. 106].

Система встановлених конституційних гарантій у державі забезпечує реалізацію прав людини. Але навіть нормативно-правове закріплення трудових прав працівників, зокрема на безпечну працю, не є гарантією їх втілення. В умовах ринкової економіки рівень безпеки трудівників значно зменшився. Гарантія безпечних, здорових і гігієнічних умов праці, мінімізація випадків професійного травматизму та професійних захворювань працівників, поліпшення санітарно-побутових умов на виробництві, створення безпечних і нешкідливих умов праці – є пріоритетними завданнями для нашої держави. Для поліпшення умов праці, забезпечення виробничої безпеки необхідно вивчити міжнародний досвід у цій сфері та втілити найліпші досягнення міжнародних стандартів у галузі охорони праці, зокрема, професійної безпеки та здоров'я; розробити ефективний і дієвий механізм реалізації права на безпечну та здорову працю, шляхом встановлення системи відповідних

гарантій для працівників, створення ефективних державних та регіональних програм у сфері безпеки праці та їх фінансування; розроблення і застосування заходів профілактики виробничого травматизму та професійних захворювань; нагляд і контроль держави за дотриманням законодавства, що регулює охорону праці та встановлення чітких критеріїв відповідальності за його порушення. З нашої точки зору, запровадження всіх цих заходів зможе підвищити рівень безпеки виробництва та забезпечити реалізацію права на безпечну працю.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Конституційне право України : підручник / за ред. В. П. Колісника, Ю. Г. Барабаша. Харків : Право, 2008. 416 с.
3. Конвенція 1981 року про безпеку та гігієну праці та виробниче середовище N 155 : від 22.06.1981. *Офіційний вісник України*. 2013. № 5. Ст. 204.
4. Ярошенко О. М. Основні напрями утвердження засад соціальної держави у трудовому праві. *Право та інновації*. 2016. Вип. 1 (13). С. 23–29.
5. Яковлев О. А. Фундаментальні проблеми правового регулювання умов праці і встановлення гарантій для працівників : монографія. Харків : Право, 2019. 456 с.
6. Гетьманцева Н. Забезпечення реалізації права на працю і захисту громадян від безробіття. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. Вип. 6. С. 84–89.

Одержано 23.04.2020

